

PROTECȚIA PROPRIETĂȚII ÎN TIMPUL CONFLICTELOR ARMATE

Av. drd. **Petru LOGHINESCU**

Abstract

Human history is a succession of generations, but also a succession of wars that have marked the fate of generations. The horrors of armed conflict do not affect today's decision-makers' stance on unleashing new atrocities. Hence the natural impulse of international society to limit destruction and suffering.

*The protection of property in armed conflict is governed by the *lex specialis* - the law of armed conflict. This fact can be ascertained by consulting the relevant legal and doctrinal sources, as well as the case law of the European Court of Human Rights, when the Court is seised of applications in which plaintiffs claim compensation for material damage caused by armed action. Knowing the particularities of the protection of property during armed conflict is indispensable for the proper implementation of justice.*

Keywords: *property, armed conflict, Geneva Conventions, protection of property, European Convention on Human Rights, European Court of Human Rights.*

Introducere

Dreptul internațional umanitar și dreptul internațional al drepturilor omului au fost considerate mult timp de doctrinari și practicieni două corpuri de drept distincte. Cele două seturi de norme au fost considerate ca excluzându-se reciproc, în principal datorită faptului că au urmat o evoluție istorică diferită și au răspuns unor scopuri diferite¹. Reglementările internaționale în domeniul drepturilor omului protejează indivizii de eventualele abuzuri de putere ale autorităților statului, stabilind astfel o serie de limitări pentru acestea din urmă. Dreptul internațional umanitar, pe de altă parte, reglementează conduita părților la un conflict armat, limitând metodele și mijloacele de purtare a conflictelor armate. Se reține, în acest sens, că Declarația Universală a Drepturilor Omului din 1948 și Convențiile

---

¹ KRIEGER H. A Conflict of Norms: the Relationship Between Humanitarian Law and Human Rights Law in the ICRC Customary Law Study. [online]. In: *Journal of Conflict & Security Law*. 2006, vol. 11, no. 2, pp. 265-291. p. 266. [citată la 24.08.2023]. Disponibil: <http://www.jstor.org/stable/26294462>.

de la Geneva din 1949² privind protecția victimelor conflictelor armate au fost elaborate și semnate în aceeași perioadă istorică.

Când comparăm regulile dreptului internațional al drepturilor omului cu dreptul internațional umanitar, devine clar că acesta din urmă protejează doar anumite drepturi ale omului și numai în măsura în care sunt puse în pericol de conflict armat și nu sunt, ca atare, incompatibile cu existența în sine a un conflict armat. Este de netăgăduit că dreptul la securitate socială, dreptul la libera alegere, libertatea gândirii, dreptul la întrunire și asociere, egalitatea între soți nu sunt reglementate de dreptul internațional umanitar și, într-o serie de situații, regulile acestuia pot fi cuprinse în termeni mai adaptați problemelor specifice care apar în conflictele armate. Dreptul internațional umanitar este în mod tradițional formulat în termeni de reguli obiective de conduită pentru state și grupuri armate, în timp ce dreptul internațional al drepturilor omului este exprimat în termenii drepturilor subiective ale individului în raport cu statul și dezvoltat ca parte a dreptului constituțional al statelor. În plus, în timp ce normele dreptului internațional umanitar privind tratamentul persoanelor aflate sub puterea inamicului pot fi înțelese ca punerea în aplicare a drepturilor omului, ținând cont de necesitatea militară și de particularitățile conflictelor armate, anumite reguli privind desfășurarea ostilităților nu sunt abordate de către dreptul internațional al drepturilor omului, prin urmare, cele două concepte se completează reciproc și ar trebui interpretate unul în raport cu celălalt³.

Trecerea timpului a exercitat un impact puternic asupra evoluției, atât a dreptului internațional umanitar, cât și a drepturilor omului, având ca rezultat transformări profunde care au purtat aceste cadre juridice către noi orizonturi. Pe măsură ce relațiile sociale evoluau, aceste domenii distincte ale dreptului s-au trezit nu numai modificate substanțial, ci și convergente în momente critice, ducând la apariția unor materii complexe. Acest proces a favorizat o aliniere remarcabilă a obiectivelor – o convergență care demonstrează aspirația comună de promovare și salvagardare a demnității umane, indiferent de context.

Evoluția este o dovadă a flexibilității și rezilienței sistemelor juridice în fața provocărilor istorice și a complexității relațiilor sociale din lumea contemporană. În așa mod, au apărut premisele pentru conturarea unei societăți globale armonioase și juste. Cu fiecare pas pe această cale, dreptul internațional umanitar și drepturile omului nu numai și-au extins sferile de aplicare, ci și-au îmbogățit și esența,

---

² Convenția de la Geneva (I) pentru îmbunătățirea sorții răniților și bolnavilor din forțele armate în campanie; Convenția de la Geneva (II) pentru îmbunătățirea sorții răniților și bolnavilor din forțele armate pe mare; Convenția de la Geneva (III) privind tratamentul prizonierilor de război; Convenția de la Geneva (VI) privind protecția persoanelor civile în timp de război. Geneva, Elveția. Adoptate la 12.08.1949, în vigoare din 21.10.1950.

³ NASTAS A., CAZACU D., Some reflections on the state of emergency within the meaning of article 15 of the european convention on human rights *Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale* 2021, Issue 1, Volume 16, pp. 9-23. ISSN 1857-1999 EISSN 2345-1963 p.

recunoscând caracterul indivizibil al drepturilor omului și imperativul de a le susține chiar și în context conflictual.

Istoricul protecției proprietății în conflictele armate

Recunoașterea explicită a aplicării drepturilor omului în perioada conflictelor armate a avut loc în cadrul Conferinței Internaționale pentru Drepturile Omului de la Teheran (22 aprilie-13 mai 1968). Acest eveniment esențial a marcat o piatră de hotar semnificativă, deoarece Națiunile Unite au recunoscut în mod oficial relevanța principiilor drepturilor omului în contextul ostilităților. Conferința a fost urmată de adoptarea Rezoluției 2444 a Adunării Generale⁴ și de două rapoarte ale Secretarului General care concluzionează că drepturile omului asigură o protecție mai cuprinzătoare decât legile existente ale războiului⁵.

O materie centrală pe arena drepturilor omului este conținutul dreptului de proprietate și consolidarea limitelor acestuia. Or, sistemele economice contemporane și, în fapt, întreaga ordine mondială își bazează existența, succesul și cursul firesc pe consacrarea și respectarea plenară inclusiv a dreptului de proprietate privată.

Convergența inexorabilă dintre dreptul internațional umanitar și drepturile omului a propulsat o evoluție profundă în peisajul juridic, în special în perioada postbelică. Această transformare a fost susținută de apariția unor principii și valori noi în cadrul societății, care au jucat un rol esențial în stabilirea și consolidarea protecției dreptului la proprietate în cadrul reglementărilor privind conflictele armate.

În mod inevitabil, această interacțiune dinamică a dreptului internațional umanitar și a drepturilor omului a condus la afirmarea hotărâtă a dreptului de proprietate, un aspect critic al experienței umane care își extinde efectele inclusiv în contextul conflictelor armate. Recunoscând multiplele efecte adverse și distructive pe care conflictele armate le declanșează atât asupra ființelor umane, cât și asupra mediului, evoluția gândirii juridice a îmbrățișat imperativul de a proteja drepturile de proprietate de ravagiile războaielor.

Această schimbare de paradigmă a fost esențială în modelarea perspectivei că izbucnirea ostilităților armate reverberează cu ramificații multiple, cuprinzând însăși regimul proprietății statului inamic. Această înțelegere nuanțată recunoaște că declanșarea conflictelor armate induce o serie de efecte complexe care nu numai că perturbă viețile indivizilor, ci și au un impact semnificativ asupra proprietății

---

⁴ Rezoluția Adunării Generale nr. 2444. *Respect for Human rights in armed conflicts*. Adoptată la a 1748-a ședință plenară, 19 decembrie 1968. [citat la 24.08.2023]. Disponibil: <https://digitallibrary.un.org/record/202681>.

⁵ MOLANGO M. M. *Property Right during Armed Conflict: Application of Adopting Principles of International Humanitarian Law by the European Court of Human Rights*. Washington College of Law. ILSJ Law Journal. [online]. p. 70. [citat la 24.08.2023]. Disponibil: <https://www.corteidh.or.cr/tablas/R23036.pdf>.

acestora. În interacțiunea dintre dreptul internațional umanitar și drepturile omului, această recunoaștere capătă o importanță crucială, elucidând legăturile complicate dintre bunăstarea indivizilor, funcționarea societăților și respectarea dreptului de proprietate. Marea majoritate a autorilor studiilor în domeniul dreptului conflictelor armate menționează că în timpul conflictului armat bunurile ce aparțin statului inamic urmează a fi confiscate. Totodată, cu referire la regimul proprietății private, o asemenea poziție categorică lipsește. Cert este că regula stabilită în antichitate „*Omnium maxime sua esse credebant quae ex hostibus cepissent*” cu certitudine nu poate fi aplicată raporturilor juridice contemporane.

Conținutul protecției proprietății în conflictele armate

Proprietatea rămâne sub protecție chiar și în circumstanțe extraordinare survenite în timpul unui conflict armat, atunci când un spectru larg de drepturi, libertăți și instituții își încetează sau suspendă aplicabilitatea. În perioada conflictului armat, protecția proprietății își găsește fundamentul în principiile conturate de dreptul internațional umanitar și dreptul penal internațional. Aceste cadre juridice articulează în mod distinct interzicerea distrugerii arbitrare și a însușirii ilegale atât a proprietății publice, cât și a celei private. Instrumentele juridice care reglementează desfășurarea războiului conțin prevederi referitoare la protecția proprietății private și multe dintre aceste norme juridice au dobândit până acum statutul de drept internațional cutumiar ca urmare a faptului că au fost acceptate ca obligatorii de către majoritatea statelor. Acceptarea lor ca parte a dreptului cutumiar reflectă un consens între națiuni că respectarea proprietății private, chiar și în timpul conflictelor, este o responsabilitate comună.

Dreptul internațional umanitar a protejat proprietatea civilă aproape la fel de mult timp - și din aceleași motive - cât a protejat persoana civilă. Instrumentele de protecție existente au fost concepute pentru a proteja civilii împotriva tacticilor pământului pustiit și pârjolit prin interzicerea distrugerii intenționate a obiectelor esențiale pentru supraviețuire, cum ar fi alimente, apă și animale. Necesitatea practică a unei astfel de protecții, din păcate, este clară⁶.

Odată cu dezvoltarea dreptului internațional în Europa, s-a acordat prioritate problemelor legate de ostilitate în relațiile internaționale. Treptat, principiile și regulile privind desfășurarea ostilităților armate au fost încorporate într-o serie de texte cu efect obligatoriu sub forma unor tratate bilaterale și multilaterale⁷.

Codificarea obligațiilor care vizează protejarea drepturilor individuale se observă în Regulamentul de la Haga, care a fost anexat la Convenția de la Haga

---

⁶ BRILMAYER L., CHEPIGA G. Ownership or Use? Civilian Property Interests in International Humanitarian Law. [online] In: *Harvard International Law Journal*. 2008, vol. 49, nr. 2, pp. 413-446. p. 418. [citat la 24.08.2023]. Disponibil: <https://core.ac.uk/download/pdf/72829564.pdf>.

⁷ LOUCAIDES G. L. The Protection of the Right to Property in Occupied Territories. *Cambridge University Press. The International and Comparative Law Quarterly*. Vol. 53, No. 3, iulie 2004. [online]. pp. 677- 690. p. 678. [citat la 26.08.2023]. Disponibil: <https://www.jstor.org/stable/3663294>.

din anul 1907⁸. Acest moment istoric a reprezentat momentul cristalizării principiilor și liniilor directe fundamentale menite să asigure protecția drepturilor inerente indivizilor, marcând o epocă în care societatea internațională a recunoscut în mod colectiv importanța primordială a protecției demnității umane în contextul conflictelor armate.

Prevederile Regulamentelor sunt încă în vigoare ca parte a dreptului cutumiar pentru toate statele și sunt aplicabile nu numai în cazurile de ocupație în timpul războiului, ci și în cazurile de ocupație ca urmare a oricărei operațiuni militare, inclusiv cele efectuate de state în conformitate cu Carta ONU⁹. Acestea conțin clauze specifice referitoare la proprietatea privată în teritoriile ocupate. Articolul 46 prevede: „Onoarea și drepturile familiei, viața persoanelor și proprietatea privată, precum și convingerile și practica religioasă, trebuie respectate. Proprietatea privată nu poate fi confiscată”.

Distrugerea extinsă și însușirea proprietății, nejustificată de necesitate militară și efectuată în mod ilegal reprezintă o încălcare gravă a Convențiilor de la Geneva din 1949, acest act îndreptat împotriva persoanelor sau bunurilor protejate în temeiul Convențiilor, se încadrează în sfera crimelor de război¹⁰.

Potrivit Regulamentelor de la Haga, proprietatea municipalităților și a instituțiilor dedicate religiei, carității și educației, artelor și științei, chiar și atunci când constituie proprietate a statului, trebuie tratată ca proprietate privată (articolul 56). În consecință, este interzisă confiscarea sau distrugerea unor astfel de proprietăți, inclusiv monumente istorice și opere de artă și știință (articolul 40).

Interzicerea confiscării proprietății private este codificată în articolul 46 din Regulamentul de la Haga. Această interdicție nu înseamnă că nicio proprietate privată nu poate fi sechestrată¹¹, deoarece, așa cum se precizează în articolul 53 din Regulamentul de la Haga: „Toate aparatele, fie pe uscat, pe mare sau în aer, adaptate pentru transmiterea de știri sau pentru transport de persoane sau lucruri [...] depozitele de arme și, în general, tot felul de muniții de război pot fi confiscate,

---

⁸ Convenția de la Haga (IV) privind legile și obiceiurile războiului pe uscat și anexa acesteia: regulamente privind legile și obiceiurile războiului pe uscat. Haga, Olanda. Adoptată la 18.10.1907, în vigoare 26.01.1910.

⁹ STARKE J. G. *An introduction to international law*. [online]. Butterworth and Co. (Publishers) LTD. London, 1972. p. 500. ISBN: 0 406 65952 4. [citată la 24.08.2023]. Disponibil: <https://ro.scribd.com/document/444938287/An-introduction-to-international-law-pdf#>.

¹⁰ *Protection of Civilians in Armed Conflict Glossary*. UN Office for the Coordination of Humanitarian Affairs. [online]. p. 22. [citată la 28.08.2023]. Disponibil: https://www.humanitarianresponse.info/sites/www.humanitarianresponse.info/files/documents/files/OCHA%20Protection%20of%20Civilians%20in%20armed%20conflict_%20Glossary.pdf.

¹¹ HENCKAERTS J. M., DOSWALD-BECK L. *Customary International Humanitarian Law*. Vol I. Rules. Cambridge University Press. International Committee of the Red Cross. Cambridge, United Kingdom 2005. p. 180. ISBN 978-0-521-80899-6. ISBN 978-0-521-00528-9 [citată la 26.08.2023]. Disponibil: <https://www.refworld.org/pdfid/5305e3de4.pdf>.

chiar dacă aparțin unor persoane particulare, dar trebuie restaurate și stabilite despăgubiri la încheierea păcii”.

În Regulamentul de la Haga din anul 1907 și în Convenția de la Geneva din anul 1949 sunt incluse clauze distincte și bine definite care se referă la tratamentul proprietății private în teritoriile aflate sub ocupație. Aceste cadre de reglementare reprezintă piloni ai sistemului normativ internațional, delimitând drepturile și responsabilitățile puterilor ocupante, asigurând în același timp că proprietății private îi este acordată protecția cuvenită și în perioade de conflict.

Pentru înțelegerea dinamicii nuanțate care guvernează utilizarea proprietăților în teritoriile ocupate sunt importanți doi parametri care joacă un rol esențial în modelarea latitudinii și limitărilor însușirii și utilizării proprietății: caracterul public sau privat al resursei implicate; și utilitatea resursei pentru purtarea conflictului armat, a modului în care resursa în cauză servește scopului războiului. Preluarea proprietății private trebuie să fie justificată de o necesitate militară legitimă, iar proprietatea privată nu poate fi însușită pentru îmbogățirea proprie a ocupantului.¹² Suplimentar, o persoană privată de proprietatea sa în astfel de circumstanțe are dreptul la despăgubiri din partea ocupantului¹³. Primele trei Convenții de la Geneva actualizează legile războiului aplicate comportamentului combatanților unul față de celălalt.

În textul Convenției III de la Geneva, care reglementează tratamentul prizonierilor de război, pot fi reliefate reglementările și procedurile referitoare la gestionarea bunurilor personale deținute, a prizonierilor. Aceste reglementări stabilesc faptul că prizonierii de război ar trebui, în general, să păstreze posesia bunurilor lor personale. Cu toate acestea, anumite categorii de bunuri, precum banii și obiectele de valoare, pot fi confiscate temporar, cu condiția ca acestea să fie restituite la încetarea prizonieratului (art. 18). După ce prizonierii de război evadează, sunt repatriați, eliberați sau în caz de deces, bunurile lor personale trebuie să fie predate familiilor lor (art. 122). În mod remarcabil, Convenția impune ca părțile aflate în conflict să garanteze, în cazurile de transfer dintr-un lagăr în altul, ca prizonierii să-și poată aduce bunurile cu ei, fie să aranjeze ca bunurile lor să le fie transmise ulterior (art. 48, 65, 68, 119).

A patra Convenție de la Geneva privitoare la protecția persoanelor civile în timp de război din anul 1949 a devenit primul instrument internațional conceput special pentru a proteja civilii, conținând și o serie de dispoziții în materia protecției bunurilor ce aparțin particularilor. Protejarea civililor în timpul conflictelor

---

¹² JESSUP C. P. A Belligerent Occupant's Power over Property. [online]. In: *The American Journal of International Law*. 1944, vol. 38, nr. 3, pp. 457-461 p. 458. [citată la 24.08.2023]. Disponibil: <https://www.jstor.org/stable/2192387>.

¹³ OPPENHEIM M. A. *International Law. A treatise. War and Neutrality*. Vol. II, Second edition. Longmans, Green and Co. London, 1912. [online]. p. 186. [citată la 24.08.2023]. Disponibil: <https://www.gutenberg.org/files/41047/41047-h/41047-h.htm>.

armate reprezintă o piatră de temelie a dreptului internațional umanitar, care oferă un cadru solid în care civilii sunt protejați. Această protecție se extinde asupra mediului și proprietății lor directe, cunoscute și sub denumirea de „obiecte civile”¹⁴. În general, scopul convenției implică protecția ființei umane, totuși, aceasta conține și anumite prevederi referitoare la proprietate, menite să scutească oamenii de suferințele rezultate din distrugerea bunurilor lor reale și personale (așa cum este prevăzut inclusiv de art. 53).

Interdicția cuprinsă în alineatul 2 al art. 33 al Convenției a IV-a de la Geneva conține un vechi principiu de drept internațional, enunțat deja în Regulamentul de la Haga în două dispoziții: articolul 28, care prevede: „Jefuirea unui oraș sau loc, chiar dacă este luat prin asalt, este interzisă”, iar articolul 47 prevede: „Jaful este interzis în mod oficial”. Această interdicție are un domeniu general de aplicare. Este vorba nu numai de jefuirea prin acte individuale fără acordul autorităților militare, ci și de jefuirea organizată, ale căror efecte sunt redată în istoriile fostelor războaie, când prada alocată fiecărui soldat era considerată ca parte a salariului său.

Alineatul 2 al articolului 33 al Convenției a IV-a este extrem de concis și clar; nu lasă loc de interpretare. Înaltele Părți Contractante interzic ordonarea precum și autorizarea jefuirii. În plus, acestea se angajează să prevină sau, dacă a început, să oprească jafurile individuale. În consecință, în acest sens este necesar a fi întreprinse toate măsurile legislative necesare. Interdicția jefuirii se aplică atât pe teritoriul unei părți la conflict, cât și pe teritoriile ocupate. Protecția este garantată în privința oricărei forme de proprietate, fie că aparține unor persoane private, fie că aparține unor comunități sau statului. Pe de altă parte, în acest context, rămâne intact dreptul de rechiziție, expropriere sau de sechestru.

Interzicerea jafului este o regulă bine înrădăcinată în dreptul internațional cutumiar. Jefuirea este interzisă în toate circumstanțele în conformitate cu Regulamentul de la Haga (art. 28, art. 47). Aceasta este identificată drept crimă de război în Raportul Comisiei asupra responsabilității autorilor războiului și aplicării sancțiunilor¹⁵ înființată după Primul Război Mondial, precum și în Carta Tribunalului Militar Internațional (Nürnberg)¹⁶ instituit în urma celui de-al Doilea Război Mondial. În temeiul Statutului Curții Penale Internaționale¹⁷, „jefuirea unui

---

¹⁴ ICRC: *How does law protect in war?. Protection of Civilians*. ©2018 [citat 28.08.2023]. Disponibil: <https://casebook.icrc.org/highlight/protection-civilians>.

¹⁵ *Report of the Commission on Responsibility of The Authors of The (First World) War and on Enforcement of Penalties*. International Law Studies. Vol. 60, 29.03.1919. [citat la 26.08.2023]. Disponibil: <https://digital-commons.usnwc.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1917&context=ils>.

¹⁶ *Agreement for the prosecution and punishment of the major war criminals of the European Axis*. Londra, Regatul Unit la Marii Britanii și Irlandei de Nord. Semnată: 08.08.1945. Articolul 6(b). [citat la 26.08.2023]. Disponibil: https://www.un.org/en/genocideprevention/documents/atrocity-crimes/Doc.2_Charter%20of%20IMT%201945.pdf.

¹⁷ *Rome Statute of the International Criminal Court*. Roma, Italia. Semnat la 17.07.1998. În vigoare 01.07.2002. United Nations, Treaty Series, vol. 2187, No. 38544. Articolul 8(2)(b)(xvi). [citat la 26.08.2023]. Disponibil: <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/RS-Eng.pdf>.

oraș sau loc, chiar și atunci când este luat prin asalt”, constituie o crimă de război în conflictele armate internaționale.

În temeiul alineatului 3 al articolului 33 al Convenției a IV-a de la Geneva, sunt interzise măsurile de represalii împotriva persoanelor protejate și a bunurilor lor. Represaliile sunt măsuri contrare legii, dar care, atunci când sunt întreprinse de un stat față de un alt stat pentru a asigura încetarea anumitor fapte sau pentru a obține despăgubiri pentru acestea, sunt considerate legale în condițiile particulare în care sunt întreprinse¹⁸.

Interdicția de a recurge la represalii servește ca măsură de protecție pentru toate persoanele aflate sub protecție, indiferent dacă acestea se află pe teritoriul unei părți în conflict sau în regiunile ocupate. Această interdicție este de natură completă și obligatorie, lipsită de orice excepții implicite referitoare la justificarea necesităților militare.

Interdicția expresă impusă de Convenție Capacitatea Convenției a fost asigurată prin instituirea de mecanisme alternative pentru a asigura respectarea dreptului. Aceste mecanisme, înrădăcinate în principiile supravegherii de către Puterile protectoare și în obligația de a trage indivizii la răspundere pentru încălcările grave, au înlocuit nevoia de represalii. Interzicerea represaliilor este intrinsec legată de alte prevederi care garantează aplicarea Convenției în toate circumstanțele, subliniind datoria sa primordială de a proteja bunăstarea umană.

Toate cele patru Convenții de la Geneva din 1949 conțin o interdicție expresă a represaliilor împotriva persoanelor și bunurilor protejate în condițiile lor. În Convenția a IV-a, această interdicție este extinsă asupra pedepselor colective și măsurilor de terorizare a populației civile din teritoriul ocupat, precum și asupra luării de ostatici¹⁹.

Prin articolul 53 al Convenției se interzice Puterii ocupante de a distruge bunurile mobile sau imobile aparținând persoanelor particulare, individual sau colectiv, statului sau altor autorități publice, organizațiilor sociale sau cooperatiste, în afară de cazurile în care aceste distrugereri ar deveni absolut necesare în urma operațiunilor militare.

Se are în vedere faptul că interdicția se referă doar la „distrugere”. Conform dreptului internațional, autorităților ocupante le este recunoscut dreptul, în anumite circumstanțe, de a dispune de bunuri din teritoriul ocupat – și anume dreptul de a rechiziționa proprietățile private, dreptul de a confisca orice bunuri

---

¹⁸ UHLER M. O., COURSIER H., SIORDET F., PILLOUD C., BOPPE R., WILHELM R. J. *Commentary. IV Geneva Convention relative to the protection of civilian persons in time of war.* [online]. Geneva International Committee of The Red Cross. Geneva, Switzerland, 1958. p. 227. [citată la 26.08.2023]. Disponibil: https://tile.loc.gov/storage-services/service/l1/lmlp/GC_1949-IV/GC_1949-IV.pdf.

¹⁹ KALSHOVEN F. *Human Rights, The Law of Armed Conflict, and Reprisals.* [online]. The Henry Dunant Institute. International Congress on Humanitarian Law. San Remo, 1970. p. 187. [citată la 26.08.2023]. Disponibil: <https://international-review.icrc.org/sites/default/files/S0020860400023792a.pdf>.

mobile aparținând statului care pot fi utilizate pentru operațiuni militare și dreptul de a administra și de a beneficia de utilizarea bunurilor imobile aparținând statului ocupat²⁰.

Pentru a înlătura eventuale interpretări eronate cu privire la întinderea domeniului de aplicare al articolului 53, este imperativ să se clarifice că protecția prevăzută în acesta nu cuprinde proprietatea în sens general; mai degrabă, convenția impune în mod specific protejarea acesteia în teritoriile ocupate. Ca atare, aplicabilitatea articolului se limitează numai la cazurile în care distrugerea rezultă din acțiunile întreprinse de puterea ocupantă.

Interdicția distrugerii proprietăților în teritoriile ocupate conține o rezervă semnificativă, aceasta nu se aplică atunci când o astfel de distrugere devine absolut necesară în contextul operațiunilor militare. Altfel spus, forțele ocupante se pot angaja, în baza unor exigențe militare convingătoare, în distrugerea completă sau parțială a anumitor proprietăți private sau publice din regiunea ocupată. Este de competența Puterii ocupante să evalueze gravitatea acestor cerințe militare. Cu toate acestea, există o preocupare conform căreia o interpretare fără scrupule a acestei rezerve ar putea submina eficacitatea garanției de salvagardare intenționate. Potențiala utilizare abuzivă a clauzei de necesitate militară ar putea împuternici Puterea ocupantă să se sustragă de la interdicția expres prevăzută de Convenție.

În consecință, este imperativ ca Puterea ocupantă să exercite prudență în interpretarea clauzei în cauză. Atunci când se ia în considerare recurgerea la distrugere, autoritățile ocupante ar trebui să depună eforturi pentru a menține un sentiment de proporționalitate juxtapunând câștigurile militare anticipate cu pagubele rezultate. Provocarea constă în atingerea unui echilibru rezonabil între nevoile militare imperative și conservarea bunurilor civile.

În esență, dispozițiile articolului 53 servesc ca mijloc de prevenire a distrugerilor inutile și involuntare în teritoriile ocupate. Clauza de salvagardare împotriva unei astfel de distrugerii, recunoscând în același timp importanța exigențelor militare, subliniază nevoia de abordare rațională și de luare a deciziilor în spiritul reglementărilor de drept internațional umanitar. Atingerea acestui echilibru este esențială pentru a asigura faptul că acțiunile Puterii ocupante rămân aliniate cu principiile generale ale umanității și protecției proprietății civile, așa cum sunt stabilite în Convenție.

Simultan, potrivit articolului 97 al Convenției IV, internații vor fi autorizați să păstreze obiectele de uz personal. Banii, cecurile, titlurile etc., precum și obiectele de valoare pe care le au cu ei, nu le vor putea fi luate decât în conformitate cu procedurile stabilite. O chitanță amănunțită li se va da pentru acestea. Sumele vor trebui să fie trecute în contul fiecărui internat; ele nu vor putea fi schimbate într-o altă monedă decât dacă legislația teritoriului în care este internat proprietarul o

---

²⁰ PICTET J. S., *op. cit.*, p. 301. [citat la 26.08.2023]. Disponibil: https://tile.loc.gov/storage-services/service/l1/llmlp/GC_1949-IV/GC_1949-IV.pdf.

cere, sau dacă internatul consimte la aceasta. Obiectele având, în special, o valoare personală sau sentimentală nu le vor putea fi luate. [...]

La eliberarea sau la repatrierea lor, internații vor primi în bani soldul creditor al contului, precum și toate obiectele, banii, cecurile, titlurile etc., care le-au fost luate în timpul internării, cu excepția obiectelor sau valorilor pe care Puterea deținătoare ar trebui să le păstreze în baza legislației în vigoare. În cazul în care un bun aparținând unui internat ar fi reținut, în baza acestei legislații, interesatul va primi o chitanță amănunțită.

Documentele de familie și de identitate pe care internații le au asupra lor nu le vor putea fi luate decât contra unei recipise. Internații nu vor putea fi lăsați niciun moment fără act de identitate. Dacă ei nu îl au, vor primi acte speciale care vor fi stabilite de autoritățile deținătoare și care le vor ține loc de acte de identitate până la sfârșitul internării.

Internații vor putea să aibă asupra lor o anumită sumă în bani sau în bonuri de cumpărare, pentru a-și putea face cumpărăturile. Articolul 98 reglementează natura și regimul alocațiilor primite de internați.

Domeniul de aplicare al articolelor considerate bunuri personale nu cuprinde numai articole precum îmbrăcăminte, lenjerie de pat, păături și produse de îngrijire, ci se extinde și mai mult pentru a include bunuri precum cărți, mașini de scris portabile, consumabile medicale și orice alte articole utilizate în mod obișnuit în viața de zi cu zi. camerele video sunt tratate cu prudență, ca o excepție, având în vedere preocupările Puterii deținătoare cu privire la obiectele care ar putea contribui la spionaj sau propagandă nefavorabilă. Această recunoaștere a dreptului internaților de a-și păstra bunurile personale subliniază principiul conform căruia internarea ar trebui să funcționeze în primul rând ca o măsură de securitate, cu impact minim asupra drepturilor și privilegiilor individuale.

Cu toate acestea, Puterea deținătoare își păstrează prerogativa de a se proteja împotriva potențialei utilizări abuzive a resurselor reținute ale internaților, în special a activelor lor financiare. Acest lucru rezultă din imperativul Puterii deținătoare de a preveni evadările și de a zădărnici eforturile de a compromite paznicii prin luare de mită. În mod similar, Puterea încearcă să contracareze propaganda subversivă, justificând astfel privarea de posesia de bani, cecuri, obligațiuni, bunuri de comerț și bunuri de valoare a internaților la internarea acestora. Este esențial ca astfel de confiscări să fie realizate conform unei proceduri bine stabilite, asigurând că internații nu sunt supuși deposedării arbitrare.

Alineatul 3 al articolului introduce o avertizare cu privire la autoritatea Puterii deținătoare de a sechestra obiecte de valoare de la internați, vizând în mod specific bunurile care posedă o valoare personală sau sentimentală. Această excepție nuanțată subliniază echilibrul delicat dintre preocupările de securitate și conservarea bunurilor prețuite de internați în mod deosebit. Asta înseamnă că importanța

acordată posesiei lor nu depinde de valoarea lor comercială, ci mai degrabă de ceea ce reprezintă în sfera sentimentală²¹.

O atenție deosebită se acordă interpretării articolului 97 al Convenției IV coroborat cu articolul 35, care se referă la dreptul persoanelor protejate de a părăsi teritoriul. Inclusiv în cazurile în care indivizii sunt repatriați la încetarea unui conflict, procedura stabilită pentru o astfel de repatriere poate implica, inevitabil, întâzieri, timp în care prevederile articolului 97 vor rămâne aplicabile.

Articolul descrie meticolos procedura specificată. Ea impune restituirea sumelor de bani, cecuri, obligațiuni și bunuri de valoare, cu excepția cazului în care acestea sunt reținute de către Puterea deținătoare în conformitate cu legislația sa internă în vigoare. Pot exista cazuri în care Puterea deținătoare consideră că este necesar să sechestreze anumite documente de identitate (cum ar fi permisul de conducere) pentru a împiedica tentativele de evadare. Cu toate acestea, la confiscarea unor astfel de documente, este imperativ ca Puterea deținătoare să se asigure că internații păstrează un mijloc de verificare a identității acestora.

Articolul 98 al Convenției IV precizează că internații cu resurse financiare de care dispun au dreptul să primească venituri din proprietatea lor în conformitate cu legile Puterii deținătoare. În timp ce legislația din timpul războiului ar putea supune proprietățile inamice sechestrului, veniturile obținute din aceasta pot fi încă accesate.

În anul 1977, Convențiile de la Geneva din anul 1949 au fost completate cu două protocoale adiționale. Aceste protocoale au avut menirea de a dezvolta conținutul protecției victimelor conflictelor armate și de a adapta prevederile Convențiilor de la Geneva privind protecția victimelor conflictelor armate la două tipuri de conflicte armate: conflictul armat internațional și conflictul armat fără caracter internațional.

Protocolul Adițional I, care se referă la protecția persoanelor afectate de conflicte internaționale, impune părților contractante responsabilitatea de a stabili acorduri care să faciliteze repatrierea rămășițelor persoanelor decedate și a bunurilor lor personale. Acest proces este inițiat fie la cererea țării de origine, fie la cererea rudelor apropiate a defunctului (art. 34).

Articolul 48 din Protocolul adițional I din 1977 prevede: „Pentru a asigura respectul și protecția populației civile și a bunurilor civile, părțile la conflict trebuie să facă în orice moment o distincție între bunuri civile și obiective militare”. În cazul în care există o îndoială în privința unui obiect care este în mod normal un bun civil, dar care ar putea fi un obiectiv militar, acesta trebuie considerat ca fiind un obiect civil.

În temeiul prevederilor articolului 54 al Protocolului Adițional I la Convențiile de la Geneva din 12 august 1949 privind protecția victimelor conflictelor armate

---

²¹ *Ibidem*. p. 422. [citat la 26.08.2023]. Disponibil: https://tile.loc.gov/storage-services/service/l1/llmlp/GC_1949-IV/GC_1949-IV.pdf.

internaționale, este interzis de a se ataca, a se distruge, a lua sau a scoate din uz bunuri indispensabile supraviețuirii populației civile. „Obiectele indispensabile supraviețuirii populației civile” nu sunt definite în dreptul internațional umanitar, în schimb, dispozițiile relevante oferă o listă neexhaustivă de exemple precum produse alimentare și zonele agricole în care acestea se produc, recoltele, vișele, instalațiile și rezervele de apă potabilă și lucrările de irigații, în scopul de a lipsi, ca urmare a valorii lor de subzistență, populația civilă sau partea adversă, oricare ar fi motivația de la care se pornește, fie pentru a înfometa persoanele civile, a provoca deplasarea acestora, sau pentru oricare alt motiv.

Aceste interdicții nu se aplică dacă obiectele enumerate sunt folosite ca întreținere exclusiv pentru membrii forțelor armate sau în alte scopuri decât întreținerea populației civile²².

Totuși, una dintre provocările conflictelor armate contemporane se manifestă prin faptul că o multitudine de obiecte sunt folosite simultan în scopuri militare și civile. De exemplu, un post de tragere poate fi situat pe acoperișul unei case civile sau al unui apartament dintr-o clădire cu mai multe etaje, folosită ca post de comandă²³. În mod similar, o centrală electrică poate furniza energie electrică atât unei unități militare, cât și restului orașului. Dacă utilizarea sa în scopuri militare transformă un obiect civil (sau partea separabilă a acestuia) într-un obiect militar, acesta va deveni o țintă legală.

Cu toate acestea, punctul de vedere predominant, împărtășit de Comitetul Internațional al Crucii Roșii, este că principiile proporționalității și precauțiilor rămân relevante, nu numai în ceea ce privește daunele accidentale aduse altor bunuri civile, ci și în ceea ce privește consecințele pentru civili ale împiedicării utilizării civile a acel obiect. Conform acestui punct de vedere, de exemplu, atacul trebuie îndreptat spre acoperișul casei civile sau spre apartamentul specific din clădirea cu mai multe etaje, cu condiția ca acest lucru să fie fezabil în circumstanțe, pentru a preveni posibilitatea ca civilii să-și piardă casele și mijloacele de trai²⁴.

Se are în vedere faptul că, din punct de vedere juridic, un obiect este fie un obiectiv militar, fie un obiect civil, nu există o categorie intermediară de obiecte cu

---

²² ICRC: *How does law protect in war?. Objects indispensable to the survival of the civilian population*. ©2018 [citată 28.08.2023]. Disponibil: https://casebook.icrc.org/a_to_z/glossary/objects-indispensable-survival-civilian-population.

²³ GISEL L. *The principle of proportionality in the rules governing the conduct of hostilities under international humanitarian law*. Report. ICRC. International Expert Meeting. Quebec, 22-23 june 2016. p. 37. [citată la 26.08.2023]. Disponibil: https://www.icrc.org/en/download/file/79184/4358_002_expert_meeting_report_web_1.pdf.

²⁴ *International Humanitarian Law and the Challenges of Contemporary Armed Conflicts. Recommitting to Protection in Armed Conflict On The 70th Anniversary Of The Geneva Conventions*. ICRC Report. p. 19. [citată la 28.08.2023]. Disponibil: <https://shop.icrc.org/international-humanitarian-law-and-the-challenges-of-contemporary-armed-conflicts-recommitting-to-protection-in-armed-conflict-on-the-70th-anniversary-of-the-geneva-conventions-pdf-en>.

dublă utilizare. Dacă atacul este îndreptat împotriva obiectelor cu dublă utilizare care ar putea fi ținte militare legitime, dar care servesc și unei nevoi civile legitime, atunci acest factor trebuie echilibrat cu atenție în raport cu beneficiile militare atunci când se face o determinare a proporționalității.

Într-un caz concret, în cadrul conflictului dintre Rusia și Georgia, în raportul sumativ asupra conflictului, s-a reiterat faptul că vehiculele civile nu pot fi supuse atacurilor datorită caracterului lor civil. În contextul conflictului din august 2008, două circumstanțe pot explica daunele cauzate vehiculelor civile și pot avea implicații juridice pentru a stabili dacă astfel de daune ar putea echivala cu o încălcare a dreptului internațional umanitar: fie o țintă militară legitimă se afla în vecinătatea vehiculului atunci când acesta a fost avariat sau luptători înarmați din miliție se aflau în vehicul când a fost atacat. În acest ultim caz, un luptător de miliție este o țintă militară legitimă dacă participă direct la ostilități. Acest lucru este semnificativ deoarece în cursul conflictului multe persoane au raportat că luptătorii miliției din Osetia de Sud au furat mașini și le-au folosit în diferite scopuri²⁵.

În cadrul aceluiași raport, s-a reafirmat faptul că, prin natura lor, casele și clădirile rezidențiale sunt obiecte civile care, conform dreptului internațional umanitar, nu pot fi atacate decât dacă sunt utilizate în scopuri militare. În rezultat, s-a stabilit faptul că pagubele cauzate de artilerie, atacuri aeriene și tancuri ridică motive serioase de îngrijorare, în special în ceea ce privește principiul proporționalității și obligația de a lua precauțiile cerute de dreptului internațional umanitar²⁶.

Potrivit Comentariului la Protocoalele Adiționale, prevederea formulată în alineatul 1 al articolului 54 de interzicere a înfometării populației civile, descrie cele mai comune modalități în care aceasta poate fi aplicată²⁷. În același spirit, articolul 14 al Protocolului II interzice înfometarea civililor ca metodă de luptă. Prin urmare, este interzis atacul, distrugerea, îndepărtarea sau facilitarea inutilității, în acest scop, a obiectelor indispensabile supraviețuirii populației civile.

În ceea ce privește Protocolul adițional II, care se referă la protecția persoanelor afectate de conflicte armate fără caracter internațional, acesta interzice în mod explicit jefuirea „oricând și în orice loc” (art. 4). De asemenea, prevede ca părțile contractante să protejeze răniții, bolnavii și naufragiații de jaf, asigurând totodată conservarea bunurilor decedatului (art. 8).

---

²⁵ *Independent International Fact-Finding Mission on the Conflict in Georgia*. Report, Vol. II. Septembrie 2009. p. 330. [citată la 28.08.2023]. Disponibil: https://www.mpil.de/files/pdf4/IIFFMCG_Volume_III1.pdf.

²⁶ *Ibidem*. p. 335.

²⁷ HENCKAERTS J. M., DOSWALD-BECK L., *op. cit.*, p. 189. [citată la 26.08.2023]. Disponibil: <https://www.refworld.org/pdfid/5305e3de4.pdf>.

Generalizând constatările tribunalelor penale internaționale, Curtea Penală Internațională deduce că intenția instanțelor internaționale este de a diminua distincția cantitativă și calitativă dintre crimele de război săvârșite în contextul conflictelor armate cu caracter internațional și crimele de război comise în contextul conflictelor armate fără caracter internațional. Considerăm că această tendință este benefică din perspectiva asigurării realizării principiului reprimării universale a crimelor de război și, în general, din perspectiva realizării consecvente a dreptului internațional umanitar²⁸.

Totodată, la acest moment ne raliem poziției expuse de autorii Dorul O., și Nastas A., că noile realități impun o altă tipologie a crimelor de război. Cea propusă de autorii Statutului de la Roma a Curții Penale Internaționale era una firească pentru contextul istoric, politic și, subsecvent, juridic existent la sfârșitul mileniului al II-lea. Din cele demonstrate în practica instanțelor internaționale de jurisdicție penală, clasificarea conflictelor armate în vederea angajării răspunderii internaționale penale la care face trimitere Statutul CPI riscă să nu acopere din punct de vedere juridic situațiile ce apar în cadrul conflictelor armate contemporane, fapt care ar favoriza impunitatea și ar compromite pacea și securitatea internațională²⁹.

Protecția proprietății în timpul conflictelor armate în mecanismul european de protecție a drepturilor omului instituit de Convenția pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale

Mecanismul instituit în temeiul Convenției pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale (Convenție), în opinia noastră, este instrumentul european regional primordial în domeniul protecției drepturilor omului. Pe parcursul a șapte decenii, acesta a evoluat și a devenit cel mai complex și cel mai consolidat tratat în materia protecției drepturilor omului.

Hotărârile recente ale Curții Europene a Drepturilor Omului (CEDO) au constatat și dezvoltat necesitatea protecției drepturilor omului în timpul conflictelor armate. Jurisprudența emblematică a Curții evidențiază că încălcările dreptului de proprietate în perioadele de conflict reprezintă încălcări ale drepturilor fundamentale ale omului.

Protocolul I la Convenție face corp comun cu aceasta și în art. 1 reglementează protecția proprietății. Termenii utilizați în acest articol oferă un scut robust pentru o gamă variată de intervenții pe terenul protecției proprietății. Acesta cuprinde atât bunuri imobiliare, cât și bunuri personale, active tangibile și intangibile.

---

²⁸ DORUL O., NASTAS A., *War crimes committed in non-international armed conflicts*. In: ACROSS ISSN 2602-1463 Vol. 7(5) 2023 Cross-border Laws and Regulations www.across-journal.com <https://doi.org/10.5281/zenodo.8037268>, p. 82.

²⁹ DORUL O., NASTAS A., *Conflictele armate în sensul articolului 8 al Statutului de la Roma al Curții Penale Internaționale*. În: Revista Universul Juridic (Revistă lunară de doctrină și jurisprudență (România) | ISSN 2393-3445) august, 2023 <https://www.universuljuridic.ro/conflictele-armate-in-sensul-articolului-8-al-statutului-de-la-roma-al-curtii-penale-internationale/>.

Ca și în cazul tuturor tratatelor privind drepturile omului, cu excepția sistemului african, articolul 15 din Convenție conține prevederi de derogare. Derogarea este dreptul legal al unui stat în temeiul unui tratat de a limita aplicarea deplină a anumitor drepturi, în caz de urgență sau criză (și război)³⁰. Totuși, pentru ca o astfel de abatere să fie legitimă, Partea care recurge la ea trebuie să dovedească că măsurile care derogă de la obligație au fost strict impuse de exigențele situației. În plus, aceste măsuri trebuie să se alinieze cu angajamentele asumate de către Parte conform dreptului internațional și nu trebuie să fie în contradicție cu acestea.

Având în vedere că, în temeiul articolului 15, măsurile derogatorii nu trebuie să fie incompatibile cu alte obligații prevăzute de dreptul internațional, Partea care recurge la acestea nu poate invoca articolul 15 pentru a justifica orice ingerință în orice drept de proprietate în orice teritoriu ocupat de acesta, contrar obligațiilor care îi revin în temeiul dreptului internațional cutumiar, cum ar fi cele prevăzute în Regulamentele de la Haga. Articolul 15 al Convenției conține procesele impuse din punct de vedere politic și legal prin care statele își pot suspenda obligațiile internaționale pentru a proteja drepturile individuale în perioade de urgență sau criză. Cu toate acestea, asumarea răspunderii de a-și proteja cetățenii nu oferă statelor o scuză pentru încălcări ale drepturilor omului care pot echivala în cele din urmă cu crime împotriva umanității³¹.

Atunci când o instituție internațională este creată în temeiul unui tratat concret, structura își susține competența în limitele drepturilor și obligațiilor limitate prevăzute în tratatul respectiv. Aceasta este în mod clar poziția adoptată de Curtea Europeană a Drepturilor Omului, care este un organism ce asigură respectarea drepturilor omului și care aplică dreptul internațional al drepturilor omului. Aplicarea dreptului internațional umanitar este evidentă într-un număr de hotărâri ale Curții, în care influența sa este perceptibilă. Deși sunt cazuri în care deciziile Curții Europene a Drepturilor Omului au fost influențate în mod deosebit de principiile și liniile directe consacrate în dreptul internațional umanitar, există o abordare generală de evitare precaută atunci când este vorba de aplicarea directă normelor acestei ramuri de drept.

Primul caz în care CEDO a pus în legătură reglementările dreptului internațional umanitar și cele privind protecția drepturilor omului a vizat ocuparea Ciprului de Nord de către forțele turce în anul 1974. În urma acestor evenimente, la CEDO au fost înregistrate mai multe cereri individuale, în care s-a invocat inclusiv

---

³⁰ NI AOLAIN F. *Transitional Justice and The European Convention on Human Rights*. [online]. Geneva Academy. Academy of International Humanitarian Law and Human Rights. Transitional Justice Institute. Academy Briefing no. 10. 2017. p. 42. [citată la 26.08.2023]. Disponibil: https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/Ni_Aolain-2017-transitional_justice_and_the_ECHR.

³¹ ZAND J. Article 15 of The European Convention on Human Rights and the notion of state emergency. In: *Journal of İnönü University Faculty of Law*, Vol. 5, no. 1, 2014. [online]. pp. 159-224. p. 165. [citată la 26.08.2023]. Disponibil: <https://www.acarindex.com/pdf/acarindex-027feb5b9e3da4787572bef0c6eb5fe.pdf>.

încălțări ale dreptului la protecția proprietății. În *cauza Loizidou c. Turciei*³², reclamantul pretindea că i-a fost refuzată accesul la câteva dintre loturile sale de teren în urma invaziei turce, pretinzând încălcarea articolului 1 din Protocolul 1. Indiferent de ocupația militară aparentă, CEDO nu a aplicat principiile dreptului internațional umanitar. Acest lucru este surprinzător, deoarece Curtea a exprimat în hotărârea sa importanța interpretării hotărârilor sale în conformitate cu principiile Convenției de la Viena privind dreptul tratatelor și în special cu articolul 31 alineatul (3) litera (c) din tratatul menționat, care stabilește că „orice norme relevante de drept internațional aplicabile în relațiile dintre părți” trebuie luate în considerare.

CEDO a avut numeroase ocazii de a se pronunța în materia protecției proprietății atât în cazul conflictelor armate internaționale, cât și cele fără caracter internațional, având oportunități ample de a stabili precedente și de a elucidă contururile protecției proprietății în diferite tipuri de conflict.

În cauzele în care reclamantii s-au plâns de distrugerea locuințelor lor în contextul unor conflicte armate, CEDO a acceptat revendicarea dreptului de proprietate pe baza extraselor dintr-un inventar al locuințelor emis de administrația orașului după atacul incriminat (*Kerimova și alții c. Federația Rusă*³³). În *cauza Damayev c. Federația Rusă*³⁴, CEDO a considerat că un reclamant care se plângea de distrugerea locuinței sale ar trebui să furnizeze cel puțin o descriere succintă a bunului în cauză. Ca exemple suplimentare de probe *prima facie* privind dreptul de proprietate sau reședința aflată în proprietate, Curtea a acceptat documente precum titluri de proprietate asupra locuinței sau terenului, extrase din registrele funciare sau fiscale, documente emise de administrația locală, planuri, fotografiile și chitanțe pentru lucrări de întreținere, precum și probe ale expedierilor poștale, declarații ale martorilor sau orice alte probe relevante (*Prokopovich vs. Federația Rusă, Elsanova vs Federația Rusă*)³⁵.

Cu referire la jurisprudența CEDO pe terenul articolului 1 Protocolul nr. 1 al Convenției în contextul conflictului armat ce a avut loc în anul 1992 pe teritoriul

³² Cauza *Loizidou c. Turciei* Cerere nr. 15318/89. Hotărârea CEDO din 23.03.1995. [citată la 24.08.2023]. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22:%7B%22001-57920%22%7D%7D>.

³³ Cauza *Kerimova și alții c. Federația Rusă*. Cerere nr. 17170/04, 20792/04, 22448/04, 23360/04, 5681/05, 5684/05. Hotărârea CEDO din 03.03.2011. [citată la 26.08.2023]. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/rus#%7B%22languageisocode%22:%7B%22ENG%22%7D%7B%22appno%22:%7B%2217170/04%22%2C%2220792/04%22%2C%2222448/04%22%2C%2223360/04%22%2C%225681/05%22%2C%225684/05%22%7D%7B%22documentcollectionid%22:%7B%22CHAMBER%22%7D%7B%22itemid%22:%7B%22001-104662%22%7D%7D>.

³⁴ Cauza *Damayev c. Federația Rusă*. Cerere nr. 36150/04. Hotărârea CtEDO din 22.10.2012. [citată la 26.08.2023]. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/rus#%7B%22languageisocode%22:%7B%22ENG%22%7D%7B%22appno%22:%7B%2236150/04%22%7D%7B%22documentcollectionid%22:%7B%22CHAMBER%22%7D%7B%22itemid%22:%7B%22001-110944%22%7D%7D>.

³⁵ Curtea Europeană a Drepturilor Omului. *Ghid privind art. 1 din Protocolul nr. 1 la Convenția Europeană a Drepturilor Omului. Protecția proprietății*. Actualizat la 30 aprilie 2020. [citată la 26.08.2023]. Disponibil: https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_1_Protocol_1_ROM.pdf.

Republicii Moldova, merită a fi menționată *cauza Ilașcu și alții vs. Republica Moldova și Federația Rusă* pe care Curtea s-a expus la 8 iulie 2004. Reclamanții au fost condamnați de către o instanță de judecată din regiunea stângă a Nistrului, care nu era competentă în sensul articolului 6 al Convenției, nu au avut parte de un proces echitabil, și în urma procesului de judecată, *inter alia*, aceștia au fost lipsiți de bunurile lor.

Guvernul Federației Ruse a declarat că pretențiile reclamanților nu pot fi imputate Federației Ruse și că, în orice caz, ele sunt nefondate. Guvernele României și Republicii Moldova nu au exprimat nicio opinie cu privire la acest subiect.

Chiar dacă admitem că CEDO avea competența *ratione temporis* de a examina aceste pretenții, Curtea la acel timp a constatat că faptele prezentate pentru a susține pretențiile respective nu sunt suficiente. Prin urmare, deoarece această pretenție nu a fost probată, Curtea a considerat că nu a existat o violare a articolului 1 al Protocolului 1 la Convenție.

Este important să menționăm la acest capitol că existența regimului separatist amplifică și astăzi discrepanța din cadrul juridic unic al Republicii Moldova, condiționând imposibilitatea acordării de asistență juridică cetățenilor Republicii Moldova din localitățile din stânga Nistrului, periclitând totodată cooperarea internațională judiciară pe acest segment. Este necesar astăzi să fie intensificate eforturile în vederea soluționării problemei acordării de asistență juridică cetățenilor Republicii Moldova din localitățile din stânga Nistrului (Transnistria), în circumstanțele garantării drepturilor și libertăților fundamentale consacrate prin instrumente juridice cu conotație internațională și europeană la care Republica Moldova este parte. Căile de soluționare a conflictului transnistrean se vor baza pe Constituția Republicii Moldova³⁶.

Concluzii

Protecția proprietății reprezintă o preocupare atât în timp de pace, cât și în timpul conflictelor armate. Constituțiile statelor și legile naționale sunt concepute pentru a proteja proprietatea împotriva încălcărilor neautorizate. Simultan dreptul internațional al drepturilor omului și dreptul internațional umanitar oferă, de asemenea, instrumente vitale de protecție. Deși în prezent este recunoscut pe scară largă faptul că drepturile omului rămân în vigoare în timpul conflictelor armate, alături de dispozițiile dreptului internațional și drepturilor omului, sursa juridică principală care guvernează limitarea impactului pe timp de război și protecția categoriilor vulnerabile de persoane și a bunurilor acestora este dreptul internațional umanitar. În acest cadru, numeroase norme ale dreptului internațional umanitar se

---

³⁶ CERNOMOREȚ S. *Mijloace juridico-penale destinate asigurării protecției securității naționale*. În: Dezvoltarea cadrului juridic al Republicii Moldova în contextul necesităților de securitate și asigurarea a parcursului european, Chișinău: 2019, pp. 230-245. ISBN 978-9975-3298-2-8 p. 230.

regănesc cu fermitate în dreptul cutumiar, dar și în cel al tratatelor, reglementând cu meticulozitate protecția proprietății în timpul conflictelor armate.

Aceste reglementări cuprind diverse aspecte, delimitând circumstanțele specifice în care anumite tipuri de proprietate pot fi confiscate în mod legal și interzicând categoric acțiuni precum jefuirea și alte deposedări ilicite de proprietate. În pofida prezenței unor cadre juridice cuprinzătoare menite să supravegheze protecția drepturilor de proprietate, realitatea nefericită rămâne că aceste drepturi sunt încălcate în mod repetat în cadrul conflictelor contemporane.

Strategia de urmărire penală națională, fie internațională trebuie formulată detaliat pentru a cuprinde toate aspectele nerespectării proprietății. În plus, urmărirea ar trebui să cuprindă diversele expresii și dimensiuni ale infracțiunilor legate de conflictul armat și de formele proprietății. Este imperativ să se garanteze că infracțiunile care implică dobândirea ilicită a proprietății sunt supuse urmăririi penale atât prin acuzații distincte, cât și în contextul mai larg al altor crime.

Referințe bibliografice:

1. KRIEGER H. A Conflict of Norms: the Relationship Between Humanitarian Law and Human Rights Law in the ICRC Customary Law Study. [online]. In: *Journal of Conflict & Security Law*. 2006, vol. 11, no. 2, p. 265–291. p. 266. [citată la 24.08.2023]. Disponibil: <http://www.jstor.org/stable/26294462>.
2. Convenția de la Geneva (I) pentru îmbunătățirea sorții răniților și bolnavilor din forțele armate în campanie; Convenția de la Geneva (II) pentru îmbunătățirea sorții răniților și bolnavilor din forțele armate pe mare; Convenția de la Geneva (III) privind tratamentul prizonierilor de război; Convenția de la Geneva (VI) privind protecția persoanelor civile în timp de război. Geneva, Elveția. Adoptate la 12.08.1949, în vigoare din 21.10.1950.
3. NASTAS A., CAZACU D., Some reflections on the state of emergency within the meaning of article 15 of the european convention on human rights *Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale* 2021, Issue 1, Volume 16, Pages 9-23. ISSN 1857-1999 EISSN 2345-1963
4. Rezoluția Adunării Generale nr. 2444. *Respect for Human rights in armed conflicts*. Adoptată la a 1748-a ședință plenară, 19 decembrie 1968. [citată la 24.08.2023]. Disponibil: <https://digitallibrary.un.org/record/202681>.
5. MOLANGO M. M. *Property Right during Armed Conflict: Application of Adopting Principles of International Humanitarian Law by the European Court of Human Rights*. Washington College of Law. *ILSP Law Journal*. [online]. p. 70. [citată la 24.08.2023]. Disponibil: <https://www.corteidh.or.cr/tablas/R23036.pdf>.
6. BRILMAYER L., CHEPIGA G. Ownership or Use? Civilian Property Interests in International Humanitarian Law. [online] In: *Harvard International Law*

Journal. 2008, vol. 49, nr. 2, p. 413 – 446. p. 418. [citat la 24.08.2023]. Disponibil: <https://core.ac.uk/download/pdf/72829564.pdf>.

7. LOUCAIDES G. L. The Protection of the Right to Property in Occupied Territories. *Cambridge University Press. The International and Comparative Law Quarterly*. Vol. 53, No. 3, iulie 2004. [online]. p. 677 – 690. p. 678. [citat la 26.08.2023]. Disponibil: <https://www.jstor.org/stable/3663294>.

8. Convenția de la Haga (IV) privind legile și obiceiurile războiului pe uscat și anexa acesteia: regulamente privind legile și obiceiurile războiului pe uscat. Haga, Olanda. Adoptată la 18.10.1907, în vigoare 26.01.1910.

9. STARKE J. G. *An introduction to international law*. [online]. Butterworth and Co. (Publishers) LTD. London, 1972. p. 500. ISBN: 0 406 65952 4. [citat la 24.08.2023]. Disponibil: <https://ro.scribd.com/document/444938287/An-introduction-to-international-law-pdf#>.

10. *Protection of Civilians in Armed Conflict Glossary*. UN Office for the Coordination of Humanitarian Affairs. [online]. p. 22. [citat la 28.08.2023]. Disponibil: https://www.humanitarianresponse.info/sites/www.humanitarianresponse.info/files/documents/files/OCHA%20Protection%20of%20Civilians%20in%20armed%20conflict_%20Glossary.pdf.

11. HENCKAERTS J. M., DOSWALD-BECK L. *Customary International Humanitarian Law*. Vol I. Rules. Cambridge University Press. International Committee of the Red Cross. Cambridge, United Kingdom 2005. p. 180. ISBN 978-0-521-80899-6. ISBN 978-0-521-00528-9 [citat la 26.08.2023]. Disponibil: <https://www.refworld.org/pdfid/5305e3de4.pdf>.

12. JESSUP C. P. A Belligerent Occupant's Power over Property. [online]. In: *The American Journal of International Law*. 1944, vol. 38, nr. 3, p. 457-461 p. 458. [citat la 24.08.2023]. Disponibil: <https://www.jstor.org/stable/2192387>.

13. OPPENHEIM M. A. *International Law. A treatise. War and Neutrality*. Vol. II, Second edition. Longmans, Green and Co. London, 1912. [online]. p. 186. [citat la 24.08.2023]. Disponibil: <https://www.gutenberg.org/files/41047/41047-h/41047-h.htm>.

14. ICRC: *How does law protect in war?. Protection of Civilians*. ©2018 [citat 28.08.2023]. Disponibil: <https://casebook.icrc.org/highlight/protection-civilians>.

15. *Report of the Commission on Responsibility of The Authors of The (First World) War and on Enforcement of Penalties*. International Law Studies. Vol. 60, 29.03.1919. [citat la 26.08.2023]. Disponibil: <https://digital-commons.usnwc.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1917&context=ils>.

16. *Agreement for the prosecution and punishment of the major war criminals of the European Axis*. Londra, Regatul Unit la Marii Britanii și Irlandei de Nord. Semnată: 08.08.1945. Articolul 6(b). [citat la 26.08.2023]. Disponibil: https://www.un.org/en/genocideprevention/documents/atrocities-crimes/Doc.2_Charter%20of%20IMT%201945.pdf.

17. *Rome Statute of the International Criminal Court*. Roma, Italia. Semnat la 17.07.1998. În vigoare 01.07.2002. United Nations, Treaty Series, vol. 2187, No. 38544. Articolul 8(2)(b)(xvi). [citată la 26.08.2023]. Disponibil: <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/RS-Eng.pdf>.

18. UHLER M. O., COURSIER H., SIORDET F., PILLOUD C, BOPPE R., WILHELM R. J. *Commentary. IV Geneva Convention relative to the protection of civilian persons in time of war*. [online]. Geneva International Committee of The Red Cross. Geneva, Switzerland, 1958. p. 227. [citată la 26.08.2023]. Disponibil: https://tile.loc.gov/storage-services/service/l1/l1mlp/GC_1949-IV/GC_1949-IV.pdf.

19. KALSHOVEN F. *Human Rights, The Law of Armed Conflict, and Reprisals*. [online]. The Henry Dunant Institute. International Congress on Humanitarian Law. San Remo, 1970. p. 187. [citată la 26.08.2023]. Disponibil: <https://international-review.icrc.org/sites/default/files/S0020860400023792a.pdf>.

20. ICRC: *How does law protect in war?. Objects indispensable to the survival of the civilian population*. ©2018 [citată 28.08.2023]. Disponibil: https://casebook.icrc.org/a_to_z/glossary/objects-indispensable-survival-civilian-population.

21. GISEL L. *The principle of proportionality in the rules governing the conduct of hostilities under international humanitarian law*. Report. ICRC. International Expert Meeting. Quebec, 22 – 23 june 2016. p. 37. [citată la 26.08.2023]. Disponibil: https://www.icrc.org/en/download/file/79184/4358_002_expert_meeting_report_web_1.pdf.

22. *International Humanitarian Law and the Challenges of Contemporary Armed Conflicts. Recommitting to Protection in Armed Conflict On The 70th Anniversary Of The Geneva Conventions*. ICRC Report. p. 19. [citată la 28.08.2023]. Disponibil: <https://shop.icrc.org/international-humanitarian-law-and-the-challenges-of-contemporary-armed-conflicts-recommitting-to-protection-in-armed-conflict-on-the-70th-anniversary-of-the-geneva-conventions-pdf-en>.

23. *Independent International Fact-Finding Mission on the Conflict in Georgia*. Report, Vol. II. Septembrie 2009. p. 330. [citată la 28.08.2023]. Disponibil: https://www.mpil.de/files/pdf4/IIFFMCG_Volume_II1.pdf.

24. DORUL O., NASTAS A., *War crimes committed in non-international armed conflicts*. In: ACROSS ISSN 2602-1463 Vol. 7(5) 2023 Cross-border Laws and Regulations www.across-journal.com <https://doi.org/10.5281/zenodo.8037268> p. 82

25. DORUL O., NASTAS A., *Conflictele armate în sensul articolului 8 al Statutului de la Roma al Curții Penale Internaționale*. In: Revista Universul Juridic (Revistă lunară de doctrină și jurisprudență (România) | ISSN 2393-3445) august, 2023 [citată la 16.09.2023]. Disponibil: <https://www.universuljuridic.ro/conflictele-armate-in-sensul-articolului-8-al-statutului-de-la-roma-al-curtii-penale-internationale/>

26. NI AOLAIN F. *Transitional Justice and The European Convention on Human Rights*. [online]. Geneva Academy. Academy of International Humanitarian Law

and Human Rights. Transitional Justice Institute. Academy Briefing no. 10. 2017. p. 42. [citată la 26.08.2023]. Disponibil: https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/Ni_Aolain-2017-transitional_justice_and_the_ECHR.

27. ZAND J. Article 15 of The European Convention on Human Rights and the notion of state emergency. In: *Journal of Inönü University Faculty of Law*, Vol. 5, no. 1, 2014. [online]. p. 159 - 224. p. 165. [citată la 26.08.2023]. Disponibil: <https://www.acarindex.com/pdf/acerindex-027feeb5b9e3da4787572bef0c6eb5fe.pdf>.

28. Cauza *Loizidou c. Turciei* Cerere nr. 15318/89. Hotărârea CEDO din 23.03.1995. [citată la 24.08.2023]. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%22itemid%22:%22001-57920%22>].

29. Cauza *Kerimova și alții c. Federația Rusă*. Cerere nr. 17170/04, 20792/04, 22448/04, 23360/04, 5681/05, 5684/05. Hotărârea CEDO din 03.03.2011. [citată la 26.08.2023]. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/rus#%22languageisocode%22:%22ENG%22,%22appno%22:%2217170/04%22,%2220792/04%22,%2222448/04%22,%2223360/04%22,%225681/05%22,%225684/05%22,%22documentcollectionid%22:%22CHAMBER%22,%22itemid%22:%22001-104662%22>].

30. Cauza *Damayev c. Federația Rusă*. Cerere nr. 36150/04. Hotărâre CEDO din 22.10.2012. [citată la 26.08.2023]. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/rus#%22languageisocode%22:%22ENG%22,%22appno%22:%2236150/04%22,%22documentcollectionid%22:%22CHAMBER%22,%22itemid%22:%22001-110944%22>].

31. Curtea Europeană a Drepturilor Omului. *Ghid privind art. 1 din Protocolul nr. 1 la Convenția Europeană a Drepturilor Omului. Protecția proprietății*. Actualizat la 30 aprilie 2020. [citată la 26.08.2023]. Disponibil: https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_1_Protocol_1_ROM.pdf.

32. CERNOMOREȚ S. *Mijloace juridico-penale destinate asigurării protecției securității naționale*. In: *Dezvoltarea cadrului juridic al Republicii Moldova în contextul necesităților de securitate și asigurarea a parcursului european*, Chișinău: 2019, pp. 230-245. ISBN 978-9975-3298-2-8 p. 230

IV. ACTUALITATE LEGISLATIVĂ

• ABSTRACT

In October 2023, several legislative acts were published in the Official Journal, among which the following: GEO no. 90/2023 for the approval of some measures to reduce budgetary expenditure for the year 2023 in order to comply with the budget deficit target assumed in the Convergence Programme, as well as for the amendment and completion of some normative acts; Government Decision (GD) no. 970/2023 for the approval of the Methodology on preventing and combating gender-based harassment and moral harassment at work; Law no. 280/2023 priority access for pregnant women and for persons accompanied by children up to 5 years of age; Law No. 261/2023 approving Government Emergency Ordinance No. 14/2022 amending Law No. 146/2021 on electronic monitoring in certain judicial and executive criminal proceedings; Law No. 273/2023 on the organisation and functioning of the military police.

Moreover, in October, several legislative acts were amended, among which: Tax Code; 1. Accounting rules for annual individual financial statements and annual consolidated financial statements, 2. Accounting regulations in compliance with International Financial Reporting Standards, Accounting regulations for non-profit legal entities; Law no. 303/2022 on the status of judges and prosecutors, Law no. 567/2004 on the status of specialized auxiliary staff of the courts and public prosecutors' offices and staff working in the National Institute of Forensic Expertise; Law no. 95/2006 on health care reform, GEO no. 144/2008 on the exercise of the profession of general medical assistant, midwife and medical assistant and the organisation and functioning of the Order of General Medical Assistants, Midwives and Medical Assistants of Romania, GEO no. 77/2011 on the establishment of contributions to finance certain expenditure in the field of health, Law no. 136/2020 on the establishment of measures in the field of public health in situations of epidemiological and biological risk, Law no. 56/2021 on food supplements, GEO no. 29/2022 on the establishment of the institutional framework and measures necessary for the implementation of Regulation (EU) No . 536/2014 of the European Parliament and of the Council of 16 April 2014 on interventional clinical trials with medicinal products for human use and repealing Directive 2001/20/EC, and amending certain regulatory acts in the field of health, Framework Law No 153/2017 on the salaries of staff paid from public funds.

Not least, the Official Gazette of October also published the ECHR judgment of 6 December 2022 in the case of S. v. Romania (Application No. 27.122/14).